

رۆشنیری چەپی ئێران و بابەتی دیموکراسی

10 مرداد 1405

پەراوێزی سەرەکی و تارەکه

«لە سەرەڵدانی رۆشنیری چەپی ئێرانەوه لە سەدەى نۆزدەهەمەوه تاوهكو ئەمڕۆ، ئەوانەى بە جۆریك خۆیان لەم خێزانەدا پێناسە دەكەن، چالاكوانى بوارى ژيانى سیاسى و كۆمەڵایەتیی كۆمەڵگەكەشمان بوون. ئەگەر بە واتای سارتريانەى «رۆشنیری پابەند» بگەرێنەوه، ئەم گرووپە لە رووى كۆمەڵایەتییەوه نموونەى رۆشنبیرن. ئەم نموونەى رۆشنبیری كە لە روانگەى ئیمیل زۆلایان هاینش بڵێشدا دەبیرێت، مل بۆ دۆخى موجود نادات و بەدواى گۆڕینیەوهیە. تیگەیشتنى باوى چەپ بۆ رۆشنبیر، چینیایەتیە؛ چونكە لە زۆر حالەتدا بە دووركەوتنەوه لە چینی كۆمەڵایەتیی خۆى و بۆ بەدیھێنانى بەرژەوهندییەكانى كرێكاران و زەحمەتكێشانى تر، دیتە ناو چالاكیی كۆمەڵایەتییەوه. لە نەریتى رۆشنبیری چەپدا، وتەكەى ماركس لە تیزەكانیدا سەبارەت بە فۆیەرباخ كە دەلێت «فەیلەسووفان تا ئیستا جیهانیان بە شیوازی جۆراوجۆر لێك داووتەوه. ئیستا كاتى ئەوه هاتوه كە بیگۆرن،» هاوكات واتای بانگەواز بۆ كردەوهش دەدات. روانگەى دەسەلاتخواز، یەكێكە لە تاییەتمەندییەكانى رۆشنبیری چەپی رادیکالى سەدەى بیستەم؛ چونكە گۆڕینی جیهان لە زەھنیەتى ئەم رۆشنبیرانەدا بەشێكە لە ھۆكارى بوون و ناسنامەیان.»

پوخته

وتارى «رۆشنبیری چەپی ئێران و بابەتی دیموکراسی» لە نووسینی سەعید پەیوەندى، بە روانگەى شیکارى و مێژوویی، پەیوەندى نێوان گوتارەكانى چەپی ئێران و چەمكى دیموکراسى لە سەردەمى مەشرووتە تاوهكو دواى شۆرشى ۱۳۵۷ هەڵدەسەنگێت. نووسەر بە پێناسەى كەمتەرخەمانە بۆ «رۆشنبیری چەپ» وەك كەسێك كە خۆى بەم ناسنامەى دەبەستێتەوه، دەرەخات كە چۆن لە نەریتى چەپی ئێراندا، دیموکراسى زۆر جار لە پەیوەندیدا لەگەڵ دادپەرەری كۆمەڵایەتى، خەباتى دژەئیمپریالیزم و پێشخستنى كارى بەكۆمەڵ بەسەر تاكەكەسدا پێناسە كراوه و كەمتر وەك بنەمایەكى گشتى مافەكانى ھاوولاتیبوون و میكانیزمى دامەزرێوانەى دەسەلاتى سیاسى تیگەیشتووه.

پەیوەندى بە بەسەرکردنەوهى سەردەمە جیاوازهكان، لە سۆسیال-دیموکراسى مەشرووتەخواز تا حزبى تووده، چەپی رادیکالى دەیهكانى ۴۰ و ۵۰ و رێكخراوه شۆرشگێڕەكان، دەرەخات كە خۆیندنەوهى چینیایەتى بۆ دیموکراسى – وەك ئامرازێك لە خزمەت چینیان «گەل»دا – بووتە ھۆى دروستبوونی جۆریك لە جیاوازی لە نێوان «دیموکراسیى روکەشى لیبرالى» و «دیموکراسیى گەل». لەم چوارچێوەیەدا، ئازادییە سیاسییەكان و مافەكانى مەرووف زۆر جار بۆ بابەتیكى بۆرجوازی كەم كراونەتەوه و لەپێشینەدان بۆ داگیرکردنى دەسەلات و بەدیھێنانى دادپەرەری كۆمەڵایەتى بووه.

نووسەر لە شیکردنەوهى ھەڵسوكەوتى چەپ لە سالانى شۆرشى ۱۳۵۷ و دواى ئەویدا، داكۆكى ھوێش دەكات كە بەشێكى گرنكى رۆشنبیری چەپی رادیکال لە تاقیکردنەوهى دیموکراسیدا شكستى ھێنا؛ چونكە لە بەرامبەر

سنووردارکردنی ئازادییه‌کان و دامه‌زراندنی ده‌سه‌لاتی نوویی سته‌مکارد، به‌هۆی ئه‌وه‌ی گ‌رنگیی زیاتری به‌ گوتاری دژه‌ئیمپریالیستی و دادپه‌روه‌رانه‌ دا، هه‌لۆیستیکی یه‌کلاکه‌ره‌وه‌ی له‌ به‌رگریکردن له‌ دیموکراسیی لیبرال نه‌گ‌رته‌به‌ر. وتاره‌که به‌ گشتی هه‌ولێکه بو تێگه‌یشتن له‌م گ‌رێ کویره تیۆری و میژووویه له‌ په‌یوه‌ندیی چه‌پی ئێران له‌گه‌ل دیموکراسیدا.

وه‌شانی ته‌واوی وتاره‌که له‌ شیوه‌ی پی‌دی‌اف له‌به‌رده‌ستدایه:

سه‌عید په‌یوه‌ندی‌سالی بیست و چه‌وته‌م، ژماره ۲ و ۳، هاوینی ۱۳۹۱ – ئێران نامگ